

กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล
บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล*
MECHANISMS FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN CONSERVATION
OF BON DAM SATUN BAN KHAI RUAMMIT, THUNG NUI SUBDISTRICT,
KHUAN KALONG DISTRICT, SATUN PROVINCE

พระกิตติภพ สุวโจ (แก้วคง)*, ดิเรก นุ่นกล้า, เดชชาติ ตรีทรัพย์

Phra Kittipop Suwajo (Kaewkong), Direk Nunklam, Detchat Treesap

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: gittipop.gk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 ราย ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.74) 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล โดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ 2.1) ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ ประชาชนผู้เพาะปลูกมีข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนการเพาะปลูก 2.2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกบอนดำไม่เพียงแต่ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาปลูกพืชที่มีความคุ้มค่าและได้รับรายได้ที่ดี 2.3) ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล การควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง 2.4) ด้านการปลูกทดแทน การปลูกทดแทนเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการดูแลรักษาและเพิ่มความพร้อมให้กับบอนดำ เนื่องจากความเสียหายจากการรุกราน หรือสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

คำสำคัญ: กลไก, การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์, บอนดำสตูล

Abstract

This research comprised these objectives, which included: 1) To study mechanisms for community participation in conservation of Bon Dam Satun and 2) To study suggestions about solutions to mechanisms for community participation in conservation of Bon Dam Satun within Ban Khai Ruammit, Thung Nui Subdistrict, Khuan Kalong District, Satun Province. This research employed

* Received November 14, 2023; Revised November 26, 2023; Accepted November 28, 2023

quantitative approaches to the study. The sample consisted of people within the area of Ban Khai Ruammit, Thung Nui Subdistrict, Khuan Kalong District, Satun Province, with a total number of 285 people. The tool used for data collection was a questionnaire for the research. The statistics used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. In the matter of the qualitative study, it was the data collection by conducting in-depth interviews with 25 key informants. The research results indicated that: 1) The level of mechanisms for community participation in conservation of Bon Dam Satun was at a high level in general. ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.74$) 2) The suggestions about solutions to mechanisms for community participation in conservation of Bon Dam Satun had distinguished into each aspect as follows: 2.1) The aspect of production in cultivation for propagation, people involved with agreements in cultivation planning. 2.2) The aspect of community participation, the participation of people in the cultivation of Bon Dam Satun, not only gave the opportunity for farmers to cultivate valuable plants to receive a good amount of income. 2.3) The aspect of supervision, the supervision for the cultivation of Bon Dam, was the crucial step to producing the products with high quality and high performance. 2.4) The aspect of reforestation, reforestation was a strategy used in the superintendence and strengthening of Bod Dam due to the damage caused by deforestation or climate change and environmental challenges.

Keywords: Mechanisms, Participation, Conservation, Bon Dam Satun

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ในประเด็น ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง อาทิ ปัจจัยด้านความผันผวนของเศรษฐกิจโลก กฎ ระเบียบระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า ทักษะความสามารถของแรงงาน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และภาคบริการ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รูปแบบการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคที่ทำให้เกิดการลงทุนจากนักลงทุนต่างประเทศมากขึ้นโดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต อาทิ เศรษฐกิจโลก โครงสร้างประชากร เทคโนโลยี จะทำให้ประเทศไทยเผชิญความท้าทายมากขึ้นในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561)

พืชเศรษฐกิจ คือ พืชที่ใช้ในการเลี้ยงปากท้องของคนในบ้าน และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและประเทศได้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งแบบผลผลิตหรือนำมาแปรรูป จนกลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพได้ ซึ่งพืชเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ข้าวหอมมะลิของไทยที่ได้รับ

การยกย่องว่าดีที่สุดในโลกและข้าวสายพันธุ์อื่น ๆ ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเพราะสามารถนำไปแปรรูปไปเป็นส่วนประกอบสำคัญต่าง ๆ เช่น ยางรถยนต์ ยางกันรั้วซึม ตลอดจนส่วนผสมหลักในการเทพื้นยางมะตอย ซึ่งไม่ใช่แค่การใช้งานภายในประเทศเท่านั้นแต่ไทยยังถือเป็นผู้ส่งออกยางพาราอันดับ 1 ของโลกอีกด้วย โดยทั่วไปแล้วประเภทของพืชเศรษฐกิจจะมีด้วยกันทั้งหมด 3 ประเภท ตามรูปแบบการปลูก ได้แก่ พืชไร่ กลุ่มพืชที่มีความต้องการน้ำน้อยหรือมากแล้วแต่สายพันธุ์ สามารถทนต่อความแห้งแล้งได้สูง ปลูกและดูแลได้ง่าย ไม่ต้องการดูแลเอาใจใส่มาก มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น อาทิเช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์ม ชา ไบยาสูบ ข้าวโพด ฝ้าย ฯลฯ พืชสวน หมายถึง พืชที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่มาก มีขั้นตอนการดูแลอย่างพิถีพิถัน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงการเก็บเกี่ยวอย่างผลไม่ต่าง ๆ หรือพืชที่ออกดอกสวยงาม พืชสวนที่รู้จักกันดีได้แก่ มะม่วง เงาะ ลองกอง ส้มโอทุเรียน มังคุด ขนุน ชมพู่ กล้วย กล้วยไม้ และสมุนไพรรวม ๆ และสมุนไพร ฯลฯ ไม้เศรษฐกิจ ไม้ยืนต้นที่นำเนื้อมาใช้ประโยชน์โดยตรงหรือแปรรูปเพื่อการค้า เช่น ไม้สัก ไม้พยุง ไม้ประดู่ ไม้ยางพารา ไม้ยูคาลิปตัส ไม้ไผ่ ไม้กฤษณา ฯลฯ อย่างไรก็ตามการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บังคับเนื่องจากบางชนิดเป็นพืชเศรษฐกิจราคาสูง

ปัจจุบันกระแสไม้ประดับในกลุ่มบอน กำลังได้รับความนิยมและความสนใจกันมากขึ้น ส่งผลให้มีราคาสูงขึ้นมาก บอน เป็นต้นไม้ที่คนส่วนใหญ่รู้จักกันดี บอนกลุ่มหนึ่งเป็นพวก “บอนสี” ต้นไม้ยอดฮิตที่เลี้ยงกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ อีกส่วนเป็นบอนที่ขึ้นตามพื้นที่ชื้นแฉะ ซึ่งเราเอากันมาแกงกินกันเป็นแกงบอน ในช่วงที่วงการไม้ประดับเฟื่องฟูเช่นนี้ กลุ่มคนหันมาสนใจไม้ใบในกลุ่มบอนกันมากขึ้น แต่เนื่องจากคนส่วนใหญ่เรียกต้นไม้หลายชนิดรวม ๆ บอนเป็นพืชที่อยู่ใน 2 สกุล คือ *Colocasia* กับ *Alocasia* ซึ่งทั้งคู่อยู่ร่วมวงศ์ *Araceae* เช่นเดียวกับไม้ด่าง ๆ อย่างมอนสเตอร์รา ฟิโลเดนดรอน หน้าวัวใบ และพลูด่าง ส่วนกระแส “บอนสี” ที่กำลังฮิต พืชในสองสกุลนี้มีจุดเด่น คือแต่ละชนิดมีขนาดและรูปร่างใบแตกต่างกัน มีลวดลายเฉพาะตัว แต่ในความเหมือนนั้น มีความแตกต่างกันอยู่มาก *Colocasia* เป็นพืชในสกุลเดียวกับเผือกและบอน มีหัวขนาดใหญ่ ไม่มีลำต้น แต่ก้านที่แทงขึ้นมาอาจสูงได้ท่วมหัวเวลาแตกหน่อจะแตกห่างจากต้นเดิมเล็กน้อย *Alocasia* แปลว่า ไม่ใช่โคโลคาเซีย เป็นพืชที่มีลำต้นอยู่ใต้ดิน เป็นเหง้ายาว ลำต้นเหนือดินเป็นลักษณะการซ้อนกันของกาบใบ และแตกหน่อใกล้ต้นเดิม (ศิริวิทย์ ริวบำรุง และเจียรลิน สุวรรณรังสิกุล, 2565) ดังนั้น พรรณไม้ในกลุ่มบอนในสกุลโคโลคาเซีย *Alocasia* (ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ บอนในสกุลโคโลคาเซีย *Colocasia*) *Alocasia* โอลคาเซียของไทย พรรณไม้สกุลโอลคาเซีย *Alocasia* หรือสกุลบอนกระดาด ถูกจัดอยู่ในวงศ์บุกบอน (*Araceae*) มีถิ่นกำเนิด กระจายพันธุ์ในเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนของเอเชีย ไปจนถึงทางตะวันออกของออสเตรเลีย ขยายพันธุ์โดยการแยกหัว และเพาะเมล็ด นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ ปลูกประดับสถานที่ปลูกเป็นไม้กระถาง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สกุล *Alocasia* โอลคาเซียลักษณะต้นบอนโอลคาเซียเป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี ต้นบอนดำสตูล หรือ *Alocasia Longiloba* Black Satun หรือชื่อพื้นเมืองที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า แก้วหน้าม้า เมื่อมองทางด้านหน้าตรง จะมีลักษณะรูปสามเหลี่ยมยาว มีหูสองข้างคล้ายหน้าม้านั่นเอง หรือชื่อที่ทุกคนรู้จักกันอย่างชินหู คือ บอนดำสตูล สามารถพบเจอได้ในพื้นที่ภูเขาหินปูนที่อุดมสมบูรณ์ในจังหวัดสตูล มีลักษณะใบเขียวสด มีความนูนและใบแข็ง ประดับด้วยเส้นใบสีขาวและสีชมพู แต่สีชมพูมักจะหายากกว่าสีขาว เนื่องจากสีชมพูอาจเกิดความผิดปกติของพันธุกรรม บอนดำสตูล มีลักษณะสวยงามที่โดดเด่นเฉพาะตัว ต้นกำเนิดอยู่บนภูเขาหินปูนตามซอกผาหินที่มีซากวัชพืชและใบไม้แห้งทับถมกัน เป็นพืชที่ชอบอากาศเย็นชื้น แต่ไม่แฉะ และมีอากาศที่ถ่ายเท สามารถโดนแสงแดดที่รำไรได้ แต่ไม่ชอบแสงแดดจ้า ถือว่าเป็นต้นไม้อีกหนึ่งชนิดที่เลี้ยงง่าย สามารถเลี้ยงไว้ชมภายในบ้านได้ การดูแลไม่ยุ่งยาก หรือหากนำมาเลี้ยงเพื่อจำหน่ายแน่นอนว่าได้ราคาดี (ปิยพร วิสระพันธุ์, 2565)

ชุมชนบ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เป็นหมู่บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางเข้าสู่จังหวัดสตูล มีการพัฒนาเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของหมู่บ้านและของจังหวัดสตูล เช่น

การพัฒนาริมสองข้างทางถนนให้เป็นตลาดสินค้าพื้นเมือง (OTOP) ของจังหวัดสตูลการพัฒนาที่พักอาศัย (โฮมสเตย์) ให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนการให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความประทับใจ และสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยว จังหวัดสตูล อีกอย่างที่เป็นสิ่งสำคัญและเป็นกระแส และกำลังฮิตในกลุ่มคนรักต้นไม้ คือ ต้นบอนดำสตูล หรือ Alocasia Longiloba Black Satun สามารถพบเจอได้ในพื้นที่ภูเขาหินปูนที่อุดมสมบูรณ์ ในจังหวัดสตูล เมื่อเกิดการครอบครองจึงเกิดค่านิยม ค่านิยมในปัจจุบันเป็นบ่อเกิดแห่งการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันนี้มีค่านิยมแบบใหม่ที่เกิดขึ้นที่นิยมเรียกกันว่าโลกโซเซียลที่เป็นกระแสตอบรับของคนทั่วโลกได้นิยมใช้เป็นการติดต่อสื่อสารกันและนั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของการแพร่กระจายพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ไปสู่คนหลาย ๆ กลุ่มคนที่มีการสนใจในไม้ดอกไม้ประดับโดยการจัดขายแบบออนไลน์และเป็นสิ่งที่ได้รับการตอบรับผู้คนมากมาย ไม้ประดับที่กำลังเป็นกระแสมาแรงที่จะกล่าวถึงในที่นี้คงจะไม่พ้นบอนดำสตูล หรือ อาโลกาเซียแบล็คสตูล ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายของคนกลุ่มใหญ่ ๆ หลาย ๆ กลุ่มคน จึงเป็นเหตุให้ผู้คนได้มีการบุกป่าฝ่าดงขึ้นเขากันไปเพื่อไปเก็บเอาบอนดำสตูลมาเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวจึงเป็นปัญหาหนักที่เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่เคยดูสวยงามอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติในป่าเขาเริ่มขาดหายไปจึงต้องมีการฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เอาไว้เพื่อให้คงไว้ในสภาพเดิมของป่าเขาให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติเป็นที่พึงพาของมนุษย์และสัตว์ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงการศึกษาเรื่อง กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เพื่อให้ทราบถึงกลไก และแนวทางแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล เพื่อให้คงไว้ซึ่งอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และอนุรักษ์บอนดำสตูลให้คงไว้คู่ธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม และมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล จำนวน 1,112 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เป็นคำถามปลายปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล และด้านการปลูกทดแทน จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบและความถูกต้องของภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC แต่ละข้อตั้งแต่ 0.66 - 1 และผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.944 ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ออกเก็บข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำงานวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
3. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม จำนวน 285 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง ให้เวลาผู้ตอบแบบสอบถามในการตอบแบบสอบถาม และรับแบบสอบถามคืนมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็นตามกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยการประมวลสรุปความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างและจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม รวมจำนวน 24 ราย จำแนก เป็นพระภิกษุจำนวน 1 ราย ผู้นำท้องที่ จำนวน 3 ราย นักวิชาการเกษตร/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย บุคลากรทางการศึกษาจำนวน 1 ราย และประชาชนในเขตพื้นที่ จำนวน 14 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูลบ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล จำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูลบ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อขออนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ล่วงหน้า 3 วันก่อนที่จะสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกรวบรวมขึ้นมาไปสัมภาษณ์ พระภิกษุ, ผู้นำท้องที่, ประชาชนชาวบ้าน, นักวิชาการเกษตร, บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ ด้วยตนเอง ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยรวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการวิจัย

1. กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล โดยรวมทั้ง 4 ด้าน (n = 285)

กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล	ระดับกลไกการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์	3.82	0.91	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.85	0.77	มาก
3. ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล	3.81	0.79	มาก
4. ด้านการปลูกทดแทน	4.05	0.73	มาก
ภาพรวม	3.88	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.74)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปลูกทดแทน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.77) ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.91) และด้านการควบคุม กำกับ ดูแล มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

2.1 ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ การผลิตในการเพาะขยายพันธุ์บอนดำสตูลนั้นประชาชนผู้เพาะปลูกมีข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนการเพาะปลูก แลกเปลี่ยนสายพันธ์ที่สมบูรณ์ ส่งเสริมและให้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์บอนดำสตูล แก่คนในชุมชน ร่วมกันคัดเลือกสายพันธ์ที่มีความสมบูรณ์ ที่ทนต่อสภาพดินฟ้า

อากาศ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างปลูกบอนดำสตูลเพื่อจะเป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัว โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ในการขยายพันธุ์และหาช่องทางทางการตลาด

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกบอนดำไม่เพียงแต่ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสปลูกพืชที่มีความคุ้มค่าและได้รับรายได้ที่ดี แต่ยังช่วยในการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในท้องถิ่นของพวกเขาด้วยการทำงานร่วมกันและแบ่งปันความรู้และทรัพยากรในชุมชนเอง ซึ่งคนที่ประสบความสำเร็จ หรือมีประสบการณ์เป็นแบ่งปันถ่ายทอดความรู้ มีส่วนร่วมในการวางแผนเพาะปลูก การจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย มีส่วนร่วมในการหาช่องทางทางการตลาด หรือการใช้ แอร์ หรือใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกัน

2.3 ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล การควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง คือ บางมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำ โดยมีการออกกฎ หรือมาตรการ ในการดูแล การขยายพันธุ์บอนดำสตูลเพื่อป้องกันการทำลายบอนดำสตูล ติดตามผลการอนุรักษ์บอนดำสตูลอย่างสม่ำเสมอ และสื่อสารให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยกันดูแล ขยายพันธุ์บอนดำสตูล มีการควบคุมสายพันธุ์ การคัดเลือกสายพันธุ์ การตรวจสอบสภาพดินในการเพาะปลูก การกำจัดวัชพืช การควบคุมการให้น้ำให้เพียงพอและไม่มากเกินไป เช็สภาพของบอนดำว่ามีโรคหรือปัญหาอะไรบ้างให้ปุ๋ยตามความต้องการของบอนดำ และปรับปรุงการให้ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ดินและบอนดำควบคุมวัชพืชที่อาจมีอันตรายต่อการเจริญเติบโตของบอนดำการปรับใช้มาตรการเหล่านี้ตาม สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของพื้นที่ปลูก จะช่วยให้การปลูกบอนดำประสบความสำเร็จและได้ผลผลิตที่ดีในท้ายที่สุด

2.4 ด้านการปลูกทดแทน การปลูกทดแทนเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการดูแลรักษาและเพิ่มความพร้อมในกรณีที่บอนดำ ต้องถูกปล่อยให้เสียหายเนื่องจาก การรุกราน หรือสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการลดความหลากหลายของพันธุ์พืชที่สำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยในการเพิ่มผลผลิตและรักษาความยั่งยืนของบอนดำได้ด้วย การปลูกทดแทนควรจะเป็นกระบวนการที่รอบคอบและต้องมีการติดตามและดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถเพิ่มคุณค่าในการเกษตรกรรมและประสิทธิภาพในการผลิตในที่สุด โดยการกำหนดมาตรการที่เข้มแข็ง สร้างกติการ่วมของชุมชน กล่าวคือ การคัดเลือกสายพันธุ์ที่สมบูรณ์ที่สุด การปลูกคืนสู่ธรรมชาติ การให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเพาะพันธุ์

อภิปรายผล

1. กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอบางบาล จังหวัดสตูลโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ 1.1) ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ประชาชนร่วมมือกันเพาะปลูกบอนดำสตูลได้อย่างอิสระ ประชาชนร่วมกันบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เช่น บริจาคเงิน บริจาคดิน ปุ๋ย อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการขยายพันธุ์ ในส่วนของหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนในการผลิตเพาะขยายพันธุ์บอนดำสตูล จัดโครงการฝึกอบรม เพิ่มความรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการเพาะขยายพันธุ์บอนดำสตูล ดังการศึกษาของ วรวิรี แสงอาวุธ และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากยางนา ผลการวิจัยพบว่า ปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีศักยภาพในการจูงใจให้ชุมชนเห็นประโยชน์พืชยางนา และก่อให้เกิดแนวโน้มที่ชุมชนจะมีการจัดการพืชชนิดนี้ร่วมกัน โดยมูลเหตุจูงใจสองประการที่กระตุ้นให้ชุมชนเริ่มต้นเปิดรับการใช้ประโยชน์จากยางนามากขึ้น คือ 1) เงื่อนไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชนที่เป็นแรงขับไปสู่ความต้องการหากิจกรรมที่สร้างรายได้ให้มากขึ้น และ 2) การได้รับทราบข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับยางนา นำไปสู่การเริ่มมีทัศนคติที่สนใจพืชยางนาในฐานะที่เป็นทางเลือกสร้างรายได้ และพบว่า ชุมชนมีการยอมรับการเทคโนโลยีในการทำสบู่อยางนามากกว่าการเจาะและกลั่นน้ำมัน ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ โดยชุมชนมีความตื่นตัวยอมรับและมองว่า

สตุลเพื่อจะเป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัว โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ในการขยายพันธ์และหาช่องทาง การตลาด ดังที่ สมชัย ธรรมารัตน์ และกมลพร กัลยาณมิตร ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ สรุปได้ว่า 1) ประชาชนที่อยู่บริเวณ พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โดยในปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เพราะประชาชนมีความรู้มากขึ้น และมีความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของมรดกสถาปัตยกรรมไทย อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งชาติดำเนินนโยบายให้สิทธิแก่ บุคคลและชุมชนในการจัดการดูแลรักษามรดกสถาปัตยกรรมโบราณสถานซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ 2) การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย คือ ทำให้เกิดโครงการอนุรักษ์ และการอนุมัติโครงการต่าง ๆ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนบุคลากร หรือ สนับสนุนวิทยากร ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระดับ ผ่านกิจกรรม โครงการ ทั้งยังผลักดันให้ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐเพื่อดูแลคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทย 3) ภาคเอกชนมีส่วนร่วม และสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โดยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรม แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลได้ใช้นโยบายการสร้าง แรงจูงใจด้านมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนบริจาคเงิน หรือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ 4) ความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย เพราะหาก ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานอนุรักษ์ก็จะทำการอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้อง หากไม่มีความรู้ที่เพียงพอ ก็อาจจะทำให้โบราณสถานเสียหายได้ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าประชาชนเห็นคุณค่า เกิดความรักความผูกพัน และหวงแหน ก็จะนำไปสู่การปกป้องคุ้มครองมรดก สถาปัตยกรรมไทยนั้น ๆ ไว้ เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังต่อไป 5) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อ การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย เนื่องจากการให้ความรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรัก หวงแหน และอยากดูแลรักษาสถาปัตยกรรมไทยบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ให้คงคุณค่าไว้ 6) ความตระหนัก และความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย ทำให้ ประชาชนเกิดจิตสำนึก ความรัก ความรู้สึกหวงแหน และพร้อมจะร่วมกันปกป้อง อนุรักษ์ สมบัติทางศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป 7) การจัดกิจกรรมกระตุ้นจิตสำนึกของ การอนุรักษ์ มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ฯ มาก เพราะช่วยสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ การสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับประชาชน ทั้งยัง ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณ พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ 8) การสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมไทย มีความสำคัญ เพราะการที่สถาปัตยกรรมไทยอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะคงอยู่ตลอดไป ได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และความเข้มแข็งของ ชุมชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการอนุรักษ์ ช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม (สมชัย ธรรมารัตน์ และกมลพร กัลยาณมิตร, 2563) 2.2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการปลูกบอนดำไม่เพียงแต่ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสปลูกพืชที่มีความคุ้มค่าและได้รับรายได้ที่ดี แต่ยังช่วยในการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในท้องถิ่นของพวกเขาด้วยการทำงานร่วมกันและแบ่งปัน ความรู้และทรัพยากรในชุมชนเอง ซึ่งคนที่ประสบความสำเร็จ หรือมีประสบการณ์เป็นแบ่งปันถ่ายทอดความรู้ มีส่วนร่วมในการวางแผนเพาะปลูก การจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย มีส่วนร่วมในการหาช่องทางการตลาด หรือการใช้ แอร์หรือใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกัน ตามการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในพุทธรัฐศาสตร์ในการอนุรักษ์สืบสาน

มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ภาครัฐและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมโดยนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ สร้างเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นหรือการส่งเสริมการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรม 2) การมีส่วนร่วมด้านวิถีทางที่นำมาสู่รัฐศาสตร์แนวพุทธ คือ การปกครองตามแนวพุทธในการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลก เน้นไปที่นักปกครองหรือผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ใช้อำนาจตามแนวพุทธศาสตร์โดยวิธีการบำเพ็ญประโยชน์ทางพุทธรัฐศาสตร์ จูงใจให้ชุมชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลกด้วยหลักพุทธรัฐศาสตร์ด้วยวิถีทางที่นำมาสู่รัฐศาสตร์แนวพุทธ 3) การมีส่วนร่วมด้านภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เป็นคนที่ความสามารถในการมีอำนาจและอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลก 4) การมีส่วนร่วมด้านหลักพุทธธรรมประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสในสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองและมีเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์และสืบสานมรดกโลกอย่างยั่งยืน 5) การมีส่วนร่วมด้านการเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลกที่มีความสำคัญต่อการบริหารท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ คนในท้องถิ่นได้รับการพิจารณาให้เป็นกลุ่มผู้มีส่วนร่วมหลักในการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลกให้คงอยู่ในพื้นที่ (สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล, 2566) 2.3) ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล การควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง นี้คือ บางมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำ โดยมีการออกกฎ หรือมาตรการ ในการดูแล การขยายพันธุ์บอนดำสตูลเพื่อป้องกันการทำลายบอนดำสตูล ติดตามผลการอนุรักษ์บอนดำสตูลอย่างสม่ำเสมอ และสื่อสารให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยกันดูแล ขยายพันธุ์บอนดำสตูล มีการควบคุมสายพันธุ์ การคัดเลือกสายพันธุ์ การตรวจสอบสภาพดินในการเพาะปลูก การกำจัดวัชพืช การควบคุมการให้น้ำให้เพียงพอและไม่มากเกินไป เช็สภาพของบอนดำว่ามีโรคหรือปัญหาอะไรบ้างให้ปุ๋ยตามความต้องการของบอนดำ และปรับปรุงการให้ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ดินและบอนดำควบคุมวัชพืชที่อาจมีอันตรายต่อการเจริญเติบโตของบอนดำการปรับใช้มาตรการ เหล่านี้ตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของพื้นที่ปลูกจะช่วยให้การปลูกบอนดำประสบความสำเร็จและได้ผลผลิตที่ดีในท้ายที่สุด ตามที่ นิรัตน์ แยมโอษฐ์ และอดิสรณ์ พงษ์สุวรรณ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำชุมชนของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำชุมชนของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการรักษามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการฟื้นฟูและด้านการพัฒนา ตามลำดับ 2) ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำชุมชนด้านการฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและด้านการรักษาแหล่งน้ำชุมชน ตามลำดับ และ 3) มีข้อเสนอแนะควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำชุมชนของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี โดยเน้นให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชนเป็นลำดับแรก ร่วมกับส่งเสริมการพัฒนาและการรักษาแหล่งน้ำชุมชน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดตามการให้ความสำคัญของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี (นิรัตน์ แยมโอษฐ์ และอดิสรณ์ พงษ์สุวรรณ, 2563) 2.4) ด้านการปลูกทดแทน การปลูกทดแทนเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการดูแลรักษาและเพิ่มความพร้อมในกรณีที่บอนดำ ต้องถูกปล่อยให้เสียหายเนื่องจาก การรุกราน หรือสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการลดความหลากหลายของพันธุ์พืชที่สำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยในการเพิ่มผลผลิตและรักษาความยั่งยืนของบอนดำได้ด้วย การปลูกทดแทนควรจะเป็นกระบวนการที่รอบคอบและต้องมีการติดตามและดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถเพิ่มคุณค่าในการเกษตรกรรมและประสิทธิภาพในการผลิตในที่สุด โดยการกำหนดมาตรการที่เข้มแข็ง สร้างกติการ่วมของชุมชน กล่าวคือ การคัดเลือกสายพันธุ์ที่สมบูรณ์ที่สุด การปลูกคืนสู่ธรรมชาติ การให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเพาะพันธ์ ดังที่ ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์/ต่อยอดวัฒนธรรม

ลาวครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนลาวครั้งบ้านกุดจอกเป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นและมีทุนทางสังคมที่น่าสนใจ ประกอบไปด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม โดยชุมชนเห็นว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้การอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมของลาวครั้ง บ้านกุดจอกให้ประสบความสำเร็จ คือ ทุกคนจะต้องร่วมกันในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนให้มากที่สุด สำหรับศักยภาพ พบว่า สำหรับศักยภาพด้านท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์/ต่อยอดวัฒนธรรมลาวครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท ผลจากการวิเคราะห์ร่วมระหว่างการศึกษาที่กล่าวมาจะประกอบไปด้วย มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน ขั้นที่ 2 ต้องเสริมและยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมใหม่ ๆ จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงผสมผสานวิถีถิ่นและวิถีไทยเข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ และขั้นที่ 4 การท่องเที่ยวควรจะเป็นไปในลักษณะการสร้างสรรค์ที่จะส่งผลบวกและเกิดประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนให้มากที่สุด (ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในส่วนของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์บอนดำสตูล บ้านค่ายรวมมิตร ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ด้านการผลิตในการเพาะขยายพันธุ์ การผลิตในการเพาะขยายพันธุ์บอนดำสตูลนั้น ประชาชนผู้เพาะปลูกมีข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนการเพาะปลูก แลกเปลี่ยนสายพันธุ์ที่สมบูรณ์ ส่งเสริมและให้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์บอนดำสตูล แก่คนในชุมชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกบอนดำไม่เพียงแต่ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสปลูกพืชที่มีความคุ้มค่าและได้รับรายได้ที่ดี แต่ยังช่วยในการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในท้องถิ่น ในชุมชนมีการทำแผนการปลูกร่วมกัน คนที่ประสบความสำเร็จ หรือมีประสบการณ์เป็นผู้แบ่งปันถ่ายทอดความรู้ และมีการรวมตัวเข้ากลุ่มผู้ปลูกบอนดำสตูล 3) ด้านการควบคุม กำกับ ดูแล การควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง คือ มาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำ โดยมีการออกกฎหมายข้อตกลงร่วมกัน หรือมาตรการ ในการดูแล การคัดเลือกพันธุ์บอนดำสตูล การขยายพันธุ์บอนดำสตูล รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพดิน ปุ๋ย และน้ำ เพื่อป้องกันการทำลายบอนดำสตูล 4) ด้านการปลูกทดแทน การปลูกทดแทนเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการดูแลรักษาและเพิ่มความพร้อมให้กับบอนดำ เนื่องจากความเสียหายจากการรุกรานหรือสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการเพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์ ในการปลูกทดแทน และการปลูกคืนสู่ธรรมชาติ การกำหนดให้ทุกครัวเรือนต้องปลูกบอนดำในพื้นที่ที่บ้านของตน การศึกษาคำนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปลูกบอนดำ ช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสปลูกพืชที่มีความคุ้มค่าและได้รับรายได้ที่ดี การควบคุมและดูแลการปลูกบอนดำเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และช่วยในการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรเพิ่มเติมกระบวนการศึกษาดูงาน กำหนดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ พบปะพูดคุยกับนักวิชาการผู้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรพืชตระกูลบอน ที่มีประสบการณ์ เพื่อสร้างรูปแบบแบบอย่างชัดเจน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พืชตระกูลบอน เพื่อให้มีรูปแบบ และแบบอย่างในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์/ต่อยอดวัฒนธรรมลาวครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 18(1), 45 - 61.
- นภัสสรณ์ ศิริวิสุพันธ์. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ป่าชุมชน บ้านโนนหินผั่ง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, ปีที่ 6(1), 141-152.
- นิรัตน์ แยมไธสง และอดิสรณ์ พงษ์สุวรรณ. (2563). ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำชุมชนของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 10(1), 153-164.
- ปิยพร วิสระพันธ์. (2565). 2 หมู่เกษตรสู่อาชีพปลูกบอนดำสตูล ไม้ใบสวย ดูแลง่าย รายได้ดี. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.technologychaoban.com/flower-and-decorating-plants/article_196250.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561).
- วรวิทย์ แสงอาวุธ และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากยางนา. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 36(1), 194 - 222.
- ศิริวิทย์ รุ่งบำรุง และเอียรสิน สุวรรณรังสีกุล. (2565). ตะลุมบอน รวมบอนยุคใหม่ในสกุล Colocasia และAlocasia ที่นำหามาไว้ในครอบครอง. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://readthecloud.co/colocasia-alocasia/?swcfpc=1>.
- สมชัย ธรรมารัตน์ และกมลพร กัลยาณมิตร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 312 - 322.
- สำเนา หมิ่นแจ่ม. (2564). การอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลงเหนือผ่านการบูรณาการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 11(1), 35 - 50.
- สุพัตรา คงขำ. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบก ของอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์, 14(1), 121 - 131.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. (2566). การมีส่วนร่วมในพุทธรัฐศาสตร์ในการอนุรักษ์สืบสานมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(1), 137 - 149.